

23. august 2018

UKA 2018/156

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

2020-imit aallartittumik 2020-imut aningaasanut inatsit aqutigalugu ukiuni sisamani misiligutaasumik ukiumut 4 mio. kr-it angullugit salliutitsilluni, ulloq 1. januar 2020 aallernerfigalugu meeqqanut inuussuttunullu sumiginnagaasunut ornigullutik pinaveersaartitsinermik suliaqartussanik ”Unnuarissatut” taagorneqartunik isumassuisartunik illoqarfinni Nuummi, Tasiilami, Sisimiuni, Aasianni Qaqortumilu sisamangornermit nal. unnukkut arfineq pingasunit sapaammi ullaakkut arfineq pingasut tungaanut aqqusinerni angalaartartussanik pilersitsinissaq pillugu Naalakkersuisut peqquneqarnissaannut Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuut.

(Inatsisartuni ilaasortaq Peter Olsen, Inuit Ataqatigiit)

Tungavilersuut:

Naluneqanngitsut ukiuni kingullerni angerlarsimaffipparujussuarni sumi tamaani meeqqanik eqqissiviillortitsinerit sumiginnaanerillu ajoraluartumik tusarsaagaluttuinnarput. Tamanna ajorluinnarpoq akuersaarneqarsinnaanngilarlu. Meerartavut taama atugaqartikkusunnanngit-qaat, naalakkersuisoqarnikkullu suliaqartuusugut, meerartatsinnik sumiginnaaneq angerlarsimaffinnilu eqqissiviillortitsisarnerit sukkuat tamatigut pinaveersaartittuartaqarpa-vut. Meerartatsinnik illersuinerput sukkuat tamatigut pitsanngorsartuarlugulu annertusartu-artariaqarpaat.

Nalunngilluarpara ukiuni kingullermi meerartatta pitsaanerusumik atugassaqarnissaat pillugu annertuumik iliuseqartoqarsimasoq, tamannalu ajunngilluinnarpoq pissusissamisuginnarluni-lu, siunissarlu eqqarsaatigalugu taamaattuartaqarpaq. Kisianni suli pitsaanerullutalu pikkorinneruuaannarsinnaavugut.

Imigassanik assigiinngitsunik pisisinnaanerup aammalu piseqqusaarutinik killilersuiniarnerit aqutigalugit meeqqanik illersuiniarneq ajunngikkaluarpoq, kisianni taakku kisiisa aqutigalugit pitsaaliuniarneq isumaqarpunga aqutissaanngitsoq naammangilluinnartorlu. Naammangilluinnarpoq killilersuinerinnaq aqutigalugu, pitsaaliuniarneq, meeqqanillu illersuiniarneq. Qaammarsaaneq, ilinniartitaaneq, timersorneq, kulturikkullu periarfissanik annertusaanerit ineriartortitsinerillu pitsaaliuinermit aqutissat ilagilluinnartariaqarpaat.

Uangalu isumaga naapertorlugu periarfissat aqutissallu pingaartut ilagilluinnarpaat ujartuinerulluni pitsaaliuinermit ingerlatsineq (opsøgende forebyggelse). Allaffimmi saaffiginntoqarnissaanik utaqqiinnarani, kisianni tassa illoqarfinni angalaarluni meeqqanik sumiginnakkanik ujartuineq

naapitsiniaanerlu; tassalu periarfissat pioreersut saniatigut ikorfartuutaasussat "Unnuarissat" ittunik, taamatullu suleriaasiat atorlugu sulisartussanik pilersitsineq.

Ilisimavarput Nuummi nammineq piumassuseq tunngavigalugu unnuarissanik imminnut taallutit ingerlatsisoqartarsimasoq. KNR radioaviisikkullu 30. januar 2018 Unnuariarmiut apersorneqarneratigut paasivarput nammineq piumassutsimik ingerlatsiniarneq ullutsinni ajornakusoorluinnaqqissaalersimasoq, allaat allatut ajornartumik qaammatit naaneranni taamaallaat Unnuarissat unnuami nakkutilliisinnaasariaqartalersimallutik. Nammineq piumas-sutsiminnik suleqataarusullutik nalunaartartut ikippallaaqimmata.

Nunatta sinnerani nammineq piumassuseq tunngavigalugu Unnuarissat suleqataasartussanik pilersitsiniartarnerigaluit ullumikkumut tikillugu suli iluatsinnikuusimanngillat, naak illoqarfanni arlalinni misiliilluni aallarteriartoqartaraluartoq.

Tamatuma takutiinnarpaa nammineq piumassuseq tunngavigalugu Unnuarissat suliaqar-niarnerup nunatsinni qanoq ajornarluinnartigilersimanagera. Nammineq piumassuseq tunngavi-galugu ingerlatsineq nuannaartunartuugaluarluni nunatsinni ullumikkut piviusuunngilaq sinnat-tuinnaangorsimavorlu.

"Unnuarissat"-tut sulineq tapersersornarluinnartuuvoq, massakkullu uagut pisortat akisussaaffimmik tiguseqataanissatsinnut piffissanngorpoq. Namminneq kajumissutsiminnik suliaqartut ingiarnianngikkaluarlugit tapersersuisinnaavugut, tapertaanikkulluunniit suleqatiserisinnaavugut. Meeqqalli unnuaanakkut tarfiinnalersimasut isumagineqarnerulernissaat uani massakkut pingaaruteqarnerpaaleqqavoq.

"Unnuarissat" suliaasa aamma ilagisinnaavaat nalunaarusiortarnerit, taakkulu nalunaarusiat allaavigalugit, inunnik isumaginnittoqarfik aqqutigalugu angajoqqaanik sumiginnaasimasunik oqaloqateqarnerit, siunnersuinerillu aallartinneqarsinnaapput. Oqaloqatigiinneq isumassuineq, siunnersuinerlu pitsaaliuinissamat aamma aqqutissat pingaarnerit pitsaanerillu aamma ilagilluinnarmassuk.

Eqqarsaataavoq una immikkut ittunik iliuseqarneq, misileraanerup qaangiutilernerani nalilersui ffi gineqarumaarnissaa.

Uma siunnersuutaasup akuersissutigineqarneratigut, Kommunit meeqqanik tapersersuinissaq pillugu inatsisartut inatsisissaannik nr. 20, 26. juni 2017-meersumik malitsitsisussaataitanerannik akisussaasuuneranni illu arsaassanngilaat.

Meerartatsinnik isumassueriaaserput illersueriaaserpullu eqqarsaatigalugu, eqqarsaatigisariaqarparput qanoq pitsaanerulerluta lu pikkorinnerulissanerluta.

Meerartavut neriuinnermik, asanninnermik assanillu kialaartunik tunineqarnissaannik kissaap-pakka.

Pisortanut aningaasatigut allaffissormikkullu kingunerisassai:

Siunnersuut ukiumut 4 mio. Kr-nik akeqassaaq, aqqissuussap atuunnerani. Imaappoq, katillugu 16 mio. Kr-it.

Naatsorsuutigineqarporlu, tamakkiisumik sumiginnagaasarneq akiorniarlugu taamatut
iliuuseqarnerup inuiaqatigiinnut aningaasaliinerussasoq, kiisalu pisortaniit allatigut
sumiginnagaasarnermut aningaasartuutaasartunut apparsaataasinnaalluni.

Namminersortunut aningaasaatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.